

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กมล สมวิเชียร คร. พัฒนาการเมืองไทย พระนคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์
แห่งประเทศไทย ๒๕๑๓
- กระทรวงมหาดไทย รายงานการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (เล่ม ๑)
พระนคร : โรงพิมพ์กระต่ายไทย ๒๕๐๐
- กระมล ทองธรรมชาติ คร. รัฐสภาในระบบการปกครองของไทย พระนคร : โรงพิมพ์
สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ๒๕๑๔
- เกียรติ (นามแฝง) เรื่องของนายควง พระนคร : โรงพิมพ์พินิจอักษร ๒๕๑๓
- เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ การปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ พระนคร : บริษัทคุณพิทยาจำกัด
๒๕๑๔
- ชจักษณ์ บุรุษพัฒน์ การเมืองและพรรคการเมืองของไทยนับแต่ยุคแรกถึงปัจจุบัน
พระนคร : สำนักพิมพ์โอเคียนสโตร ๒๕๑๑
- จุดจักรพงษ์, พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า เจ้าชีวิต พระนคร : สำนักพิมพ์คลัง
วิทยา พิมพ์ครั้งที่ ๒ ๒๕๐๕
- เจ้านายและข้าราชการกราบบังคมทูลความเห็นจัดการเปลี่ยนแปลงราชการแผ่นดิน ร.ศ.
๑๓๐ และพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ
ทรงแถลงพระบรมราชาธิบายแก้ไขการปกครองแผ่นดิน พระนคร :
โรงพิมพ์กรมสรรพสามิต ๒๕๑๐
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (รวบรวม) อุดมการกับสังคมไทย พระนคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคม
ศาสตร์แห่งประเทศไทย ๒๕๑๕

ชัยอนันต์ สมุทวณิชและคณะ ลี้ถาวรเมือง พระนคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์
๒๕๑๔

ชัยอนันต์ สมุทวณิชและคณะ รัฐธรรมนูญสำหรับชาวบ้าน กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
พิมพ์เนศ ๒๕๑๖

ชาติ อภัยมกระสินธุ์ (ผู้จักพิมพ์) เบื้องหลังพระปกเกล้าพระราชสมบัติ กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์วิทย์ยานุกูล ๒๕๑๖

ชูบ กาญจนประการ "อุดมคติและการดำเนินการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย"
บทความและรายงานสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับการปกครอง
ท้องถิ่น ของคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๑๓
ถึง ๑๘ ธันวาคม ๒๕๐๘ พระนคร : โรงพิมพ์สมาคมนักสังคม
ศาสตร์แห่งประเทศไทย ๒๕๐๘

ชุมนุมสันนิษฐานคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ การเมือง พระนคร : วัชรินทร์
การพิมพ์ ๒๕๑๓

เชาวน์วัศ ภาดา พรรคการเมือง พระนคร : สหสยามพัฒนา ๒๕๑๑

คำรณราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ "ลักษณะการปกครองประเทศสยามแต่โบราณ" ใน
ชุมนุมพระนิพนธ์ (บางเรื่อง) พระนคร : กองการพิมพ์
สลากกินแบ่งรัฐบาล ๒๕๐๐

คำรณ ลัทธพิพัฒน์ "รัฐศาสตร์" สังคมศาสตร์ พระนคร : โรงพิมพ์มงคล
การพิมพ์ ๒๕๐๘

แถลงการเรื่องพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสละ
ราชสมบัติ พระนคร : โรงพิมพ์ลหุโทษ ๒๔๙๘

ทานธิษิตี (นามแฝง) จดหมายเหตุประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยของสยามใหม่
พระนคร : โรงพิมพ์อักษรวัฒนา ๒๔๙๓

- นรทิตี เกรษฐบุตรและชาญวิทย์ เกษตรศิริ บันทึกพระยาทรงสุรเดช เมื่อวันที่ปฏิวัติ ๒๔
มิถุนายน ๒๔๗๕ พระนคร : โรงพิมพ์อักษรไทย ๒๕๑๔
- นิมิตรมงคล นวรัตน์, ม.ร.ว. เมืองนิมิตรและชีวิตแห่งการกบฏสองครั้ง พระนคร :
 สำนักพิมพ์อักษรสัมพันธ์ ๒๕๑๓
- เนตร เขมะโยธิน, พลเอก, งานใต้ดินของพันเอกโยธี พระนคร : โรงพิมพ์เนื่อง
 อักษร ๒๕๑๐
- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ พันตรีควง อภัยวงศ์ อดีตนายกรัฐมนตรี ๔ สมัย พระนคร :
 โรงพิมพ์รับพิมพ์ ไม่ปรากฏ พ.ศ. พิมพ์
- บุญเย็น วอทอง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองกำเนิดและความเกี่ยว
พันกับระบอบประชาธิปไตย พระนคร : สำนักพิมพ์วิจัยสถาบัน
 บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ๒๕๑๒
- ประยูร สิทธีพันธ์ ประวัติการเมืองไทย พระนคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม ๒๕๑๑
- พงศ์เพ็ญ ศกุนตาทัย ประชาธิปไตยกับกระบวนการเมืองในประเทศไทย พระนคร :
 สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ๒๕๑๒
- หลักสูตรศาสตร์ พระนคร : โรงพิมพ์พาณิชย์เจริญ ๒๕๐๔
- ไพบูลย์ ช่างเขียน, คร. ลักษณะสังคมและการปกครองของไทย พระนคร : สถาบัน
 บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ๒๕๑๔
- มัญญู บริสุทธิ์ คณะรัฐมนตรี พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี
 ๒๕๐๘
- ไมตรี เคนอุดม, คร. โลกพระศรีอารยของปรีดี พนมยงค์ พระนคร : กราฟติกอาร์ต
 ๒๕๑๖
- ว.ช. ประสงค์ แผนดินสมเด็จพระปกเกล้าฯ พระนคร : โรงพิมพ์มกุฎชาติ ๒๕๐๕

- วิเทศกรณีย์ (นามแฝง) ประวัติศาสตร์ชาติไทย พระนคร : กิดปบรรณาการ ๒๕๑๒
- สภามุแทน รายงานการประชุมสภามุแทนราษฎรฉบับที่ ๒ สามัญ พ.ศ.
๒๔๙๙ เลม ๒ พระนคร : โรงพิมพ์เคลิเมล ๒๔๙๙
- สมุทร สุรักชะกะ ๒๖ การปฏิวัติไทยและรัฐประหาร สมัย ๒๔๘๘ - ๒๕๐๙
พระนคร : โรงพิมพ์สื่อการพิมพ์ ๒๕๐๙
- ดิริ เปรมจิตต์ ประวัติรัฐธรรมนูญไทยฉบับแรก พ.ศ.๒๔๙๕ ถึงฉบับปัจจุบัน
พระนคร : โรงพิมพ์ประจักษ์วิทยา ๒๕๑๑
- สุพจน คานตระกูล ชีวิตและงานของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ พระนคร : ประจักษ์การ
พิมพ์ ๒๕๑๔
(ผู้จัดพิมพ์) คำขวัญและบทความของนายปรีดี พนมยงค์
กรุงเทพฯ : ประจักษ์การพิมพ์ ๒๕๑๖
(ผู้จัดพิมพ์) สาสนจากทานปรีดี ถึง ฯพณฯ สฤษฏา กรุงเทพฯ :
ประจักษ์การพิมพ์ ๒๕๑๖
(ผู้จัดพิมพ์) สาสนถึงรองนายกรัฐมนตรี กรุงเทพฯ : ประจักษ์
การพิมพ์ ๒๕๑๖
- เสถียน กุภโสภณ ชีวิตการเมืองของ พ.อ.พระยาฤทธิอัคเนย์ พระนคร :
วัชรินทร์การพิมพ์ ๒๕๑๔
- เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. ชุมนุมวรรณคดีทางการเมือง พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช
การพิมพ์ ๒๕๑๑
- เสาวรักษ์ (นามแฝง) ตัวตายแสร้งยิง พระนคร : เกื้อกูลการพิมพ์ ๒๕๐๘
- เสถียร วิชัยลักษณ์, รอยตำราวจโท รวมรัฐธรรมนูญฉบับแรกถึงฉบับปัจจุบัน พระนคร :
โรงพิมพ์นิติเวช ๒๕๑๑

วิทยานิพนธ์

- ไพฑูริย์ คีตง, ร.อ.   คำเนิการปกครองระบบรัฐสภาในประเทศไทย บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๐๘
- ศิริรัตน์ นีละคุปต์   การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ เรื่อง ประชาธิปไตยในประเทศไทย
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๐๗
- อนันต์ แจงกลีบ   การเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทย คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๐๗

กฎหมาย

- ราชกิจจานุเบกษา   เล่มที่ ๕๐ ลงวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๔๗๖
- _____ .   เล่มที่ ๕๐ ลงวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๔๗๖
- _____ .   เล่มที่ ๕๗ ลงวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๔๘๓
- _____ .   เล่มที่ ๖๑ ลงวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๔๘๗
- _____ .   เล่มที่ ๖๔ (ฉบับพิเศษ) ลงวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐
- _____ .   เล่มที่ ๖๘ (ฉบับพิเศษ) ลงวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๔๙๔

บทความจากวารสารและหนังสือพิมพ์

- กมล สมวิเชียร   "ปัญหาชนกับประชาธิปไตยในประเทศไทย" สังคมศาสตร์ปีที่ ๔
ฉบับที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๘
- กระมล ทองธรรมชาติ   "การเมืองระบบพรรคของไทยในอนาคต" รัฐศาสตร์นิเทศ
ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓

พระราชดำรัสตอบความเห็นของผู้ที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง จุลีกักราช ๑๒๔๗) เอก
 สारรัชกาลที่ ๕ ม.๘/๑๖ พระนคร : กองจดหมายเหตุ
 แห่งชาติ กรมศิลปากร

- เสาวภา (นามแฝง) "ปกิณกะการเมืองประชาธิปไตยแบบไทย" สยามรัฐรายวัน ฉบับ
 วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๑๔
- ..... • "ปกิณกะการเมืองประชาธิปไตยแบบไทย" สยามรัฐรายวัน ฉบับ
 วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๑๔
- ..... • "ปกิณกะการเมืองประชาธิปไตยแบบไทย" สยามรัฐรายวัน ฉบับ
 วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๑๔
- ..... • "ปกิณกะการเมืองประชาธิปไตยแบบไทย" สยามรัฐรายวัน ฉบับ
 วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๑๔
- ..... • "ปกิณกะการเมืองประชาธิปไตยแบบไทย" สยามรัฐรายวัน ฉบับ
 วันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๑๔
- ..... • "ปกิณกะการเมืองประชาธิปไตยแบบไทย" สยามรัฐรายวัน ฉบับ
 วันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๑๔
- ..... • "ปกิณกะการเมืองประชาธิปไตยแบบไทย" สยามรัฐรายวัน ฉบับ
 วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๑๔
- ..... • "ปกิณกะการเมืองประชาธิปไตยแบบไทย" สยามรัฐรายวัน ฉบับ
 วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๑๔

Blachard, Wandell, Thailand, Its People, Its society, Its culture, New Haven, Hsaf Paess, 1957

Mosel, Jame N. Thai Administrative Behaviour, Reprinted from "Toward the Comparative Study of Public Administrstion" The Department. of Government : Indiana University Press, 1957

Nuechterlein, Donald, E. Thailand and the Struggle for Southeast Asis, New York : Cornell University Press, 1965

Riggs, Fred, W, Thailand : The Modernization of a Bureaucratic Polity, Honolulu : East - West Center Press, 1966

Siffin, William J. The Thai Bureaucracy , Honolulu : East - West Center Press, 1966

Thomson, Virginia, Thailand : The New Siam, New York : Macmillan Company 1941

Vella, Water, F. Impact of the West on Government in Thailand, Berkley : University of California Press, 1965

Wison, David A. Politics in Thailand, New York : Cornell University Press, 1962

ผนวก ก.

แถลงการณ์ของคณะราษฎรประกาศในวันเปลี่ยนแปลงการปกครอง
เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕

"ราษฎรทั้งหลาย

เมื่อกษัตริย์องค์นี้ ได้ครองราชสมบัติจากพระเชษฐานั้น ในชั้นต้นราษฎรบางคนก็คาดหวังกันว่า กษัตริย์ใหม่นี้คงจะปกครองราษฎรให้ร่มเย็น แต่ก็ได้เป็นไปตามที่คิดหวังไม่ กษัตริย์ครองทรงอำนาจเหนือกฎหมายอยู่ตามเดิม ทรงแต่งตั้งญาติวงศ์และคนสอดลอบโรคณา ครอบงำให้ดำรงตำแหน่งหน้าที่สำคัญ ๆ ไม่ทรงฟังเสียงราษฎร ปล่อยให้ข้าราชการใช้อำนาจหน้าที่ในทางทุจริต มีการรับสินบนในการก่อสร้าง ซื้อของใช้ในราชการ หากทำไรในการ เปลี่ยนราคาเงิน ฉวยเงินของประเทศ ยกพวกเจ้าขึ้นให้สิทธิพิเศษมากกว่าราษฎร กดขี่ข่มเหงราษฎร ปกครองโดยขาดหลักวิชา ปล่อยให้บ้านเมืองไปตามยถากรรม ดังที่จะเห็นได้จากความตกต่ำในทางเศรษฐกิจ และความเดือดร้อนในการทำมาหากิน ซึ่งพวกราษฎรใคร่กันอยู่ทั่วไปแล้ว รัฐบาลของกษัตริย์เหนือกฎหมาย ไม่สามารถแก้ไขให้ดีขึ้นมาได้

การที่แก้ไขไม่ได้ก็เพราะรัฐบาลของกษัตริย์นี้ มิได้ปกครองประเทศเพื่อราษฎรตามที่รัฐบาลอื่น ๆ ได้กระทำกัน รัฐบาลของกษัตริย์ได้ถือเอาราษฎรเป็นทาส (ซึ่งเรียกว่าไพร่บาง ช่างบาง) เป็นสัตว์เดียรัจฉาน ไม่นับว่าเป็นมนุษย์ เหตุฉะนั้น แทนที่จะช่วยราษฎรกลับทำนบหลังราษฎร จะเห็นได้ว่าภาชีอาณาจักร ที่บีบคั้นเอามาจากราษฎรนั้น กษัตริย์ได้เอาไว้ใช้ส่วนตัวมีหนึ่งเป็นจำนวนหลายล้าน ส่วนราษฎรสิกวาจะหาได้แมแต่

เด็กน้อยแทบเลือดตากระเด็น ถึงคราวเสียเงินให้ขาราชการหรือภาษีใด ถ้าไม่มีเงิน
รัฐบาลก็ยึดทรัพย์หรือโรงงานโยธา แต่พวกเขากลับนอนกินกันเป็นสุข ไม่มีประเทศใดใน
โลกจะให้เงินเจามากเช่นนี้ นอกจากพระเจ้าซาร์และพระเจ้าไกเซอร์แห่งเยอรมัน ซึ่ง
ชนชาตินั้นได้โค่นราชบัลลังก์เสียแล้ว

รัฐบาลของกษัตริย์โคปครองอย่างหลอกลวง ไม่ซื่อตรงต่อราษฎร เป็น
คนว่า หลอกลวงจะบำรุงการทำมาหากินอย่างไร โน่นอย่างนี้ แต่ครั้นค่อย ๆ ก็เหลวไป หา
ได้ทำจริงจึงไม่ มีหน้าซำยังกล่าวคำมั่นประมาทราษฎรผู้มีบุญคุณเสียภาษีอากรให้พวกเขา
ได้กิน วรราษฎรยังมีเสียงทางการเมืองไม่ได้ เพราะราษฎรโง่ คำพูดของรัฐบาลเช่นนี้
ใช้ไม่ได้ ธาราษฎรโง่เขาลี้โง่ เพราะเป็นชนชาติเดียวกัน ที่ราษฎรรู้เท่าไม่ทันเจ้านั้น
ไม่ใช่เพราะโง่ เป็นเพราะขาดการศึกษาที่พวกเขาปกปิดไว้ไม่ให้เรียนเต็มที่ เพราะ
เกรงว่าเมื่อราษฎรได้มีการศึกษา ก็จรรู้ความชั่วร้ายที่ทำไว้ และคงจะไม่ยอมให้ท่านบน
หลังคน

ราษฎรทั้งหลาย พึงรู้เถิดว่า ประเทศเรานี้เป็นของราษฎร ไม่ใช่ของ
กษัตริย์ตามที่เขาหลอกลวง บรรพบุรุษของราษฎรเป็นผู้ช่วยยกอบกู้ให้ประเทศมีอิสระภาพ
จากมือข้าศึก พวกเขาไม่เคยจะซุ่มมือเปิบและกวาดรวบรวมทรัพย์สมบัติเขาไว้ตั้งหลายร้อย
ล้าน เงินเหล่านี้เอามาจากไหน ก็เอามาจากราษฎรเพราะวิธีทำนบนหลังคนนั่นเอง
บ้านเมืองกำลังอัคคีคีคีเคื่อง ชาวหนาและพ่อแม่ทหารต้องทำนา เพราะทำไม่ได้ผล รัฐ-
บาลไม่บำรุง รัฐบาลไลคนออกอย่างเกลื่อนกลาดนัก เรียนสำเร็จแล้วและทหารปลดกอง
หนุนแล้วไม่มีงานทำจะคงอดหยากไปตามยถากรรม เหล่านี้เป็นผลของรัฐบาลกษัตริย์เหนือ
กฎหมาย บีบบังขาราชการผู้น้อย นายสิบ และเสมียน เมื่อออกจากงานแล้วไม่ให้เบี้ยบำ-
นาญ ความจริงควรเอาเงินที่กวาดรวบรวมไว้มาจัดบำรุงบ้านเมืองให้คนมีงานทำ จึงจะ

เป็นการสนองคุณราษฎร ซึ่งใครเสียภาษีอากรให้พวกเจ้ารำรวยมานาน แต่พวกเจ้าก็หา
 ใดทำอย่างใดไม่ คงสุขเดือดร้อนเรื่อย ๆ ไป เงินมีเหลือเท่าใดก็เอาไปฝากต่างประเทศ
 คอยเตรียมหนีเมื่อ บานเมืองทรุดโทรม ปล่อยให้ราษฎรอดหยากการ เหล่านายอมชั่วร้าย

เหตุฉะนั้น ราษฎร ข้าราชการ ทหารและพลเรือน ที่รู้เท่าถึงการกระทำ
 อันชั่วร้ายของรัฐบาลตั้งกล่าวแล้ว จึงรวบรวมกำลังกันตั้งเป็นคณะราษฎรขึ้น และได้ยึด
 อนาคตของรัฐบาลของกษัตริย์ไว้แล้ว คณะราษฎรเห็นว่า การที่จะแก้ความชั่วร้ายนี้ได้
 ควบที่จะต้องมี การปกครองโดยสภาจะควบรวมกันปรึกษาหารือกัน หลาย ๆ ความคิดดีกว่า
 ความคิดเดียว ส่วนผู้เป็นประมุขของประเทศนั้น คณะราษฎรไม่ประสงค์ทำการแย่ง
 ราชสมบัติ ฉะนั้น ขอเพียงให้กษัตริย์ของกันดำรงตำแหน่งต่อไป แต่จะต้องอยู่ใต้อกฎหมาย
 รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน จะทำอะไรโดยลำพังไม่ได้ นอกจากความเห็นชอบของ
 สภาผู้แทนราษฎร คณะราษฎรได้แจ้งความประสงค์นี้ให้กษัตริย์ได้ทราบแล้ว เวลานี้ยังอยู่
 ในเวลารอความรับตอบ ถ้ากษัตริย์ตอบปฏิเสธ หรือไม่ตอบภายในกำหนด โดยเห็นแก่
 ส่วนตัวว่าจะถูกกลอำนาจลงมา ก็จะได้ชื่อว่าทรยศต่อชาติและก็เป็น การจำเป็นที่ประเทศ
 ชาติจะต้องมีการปกครองอย่างประชาธิปไตย กล่าวคือ ประมุขของประเทศจะเป็นบุคคล
 สามัญซึ่งสภาผู้แทนราษฎรจะคัดเลือกตั้งขึ้นอยู่ในตำแหน่งตามกำหนดเวลา ตามวิธีนี้ราษฎร
 ที่หวังเดิคว่า ราษฎรจะได้รับความบำรุงอย่างดีที่สุด ทุก ๆ คนจะมีงานทำ เพราะประ
 เทศเราเป็นประเทศที่อุดมอยู่แล้วตามสภาพ เมื่อได้ยึดเงินที่พวกเจ้ารวบรวมไว้จากการ
 ทำนาบนหลังคนตั้งหลายร้อยล้านมาบำรุงประเทศขึ้นแล้ว ประเทศจะต้องฟื้นฟูขึ้นเป็นแมน
 มีน การปกครองที่คณะราษฎรจะพึงกระทำก็คือ จะต้องจัดวางโครงการโดยอาศัยหลักวิชา
 ไม่ทำไปเหมือนคนตาบอด เช่นรัฐบาลที่มีกษัตริย์เห็นอกกฎหมายเข้ามาแล้ว หลักใหญ่ ๆ ที่คณะ
 ราษฎรวางไว้มีอยู่ว่า

๑. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่นเอกราชในการเมือง ในทางศาลในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง

๒. จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มากที่สุด

๓. จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดesperado

๔. จะต้องให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาค (ไม่ใช่พวกเจามีสิทธิยิ่งกว่าราษฎร เช่นที่เป็นอยู่)

๕. จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก ๔ ประการ ดังกล่าวข้างต้น

๖. จะต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎร

ราษฎรทั้งหลาย จงพร้อมใจกันช่วยคณะราษฎร ให้ทำกิจอันจะคงอยู่ชั่วฟ้าดินนี้ให้สำเร็จ คณะราษฎรขอให้ทุกคนที่มีใจร่วมมือเข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลกษัตริย์เหนือกฎหมาย จงตั้งอยู่ในความสงบและทำมาหากิน อย่าทำการใด ๆ อันเป็นการขัดขวางต่อคณะราษฎร การที่ราษฎรช่วยคณะราษฎรนี้ เท่ากับราษฎรช่วยประเทศและช่วยตัวราษฎร บุตร หลาน ของตนเอง ประเทศมีความเป็นเอกราชอย่างพร้อมบริบูรณ์ ราษฎรจะได้รับความปลอดภัย ทุกคนจะได้รับความปลอดภัย ทุกคนจะมีงานทำไม่อดตาย ทุกคนจะมีสิทธิเสมอภาค และมีเสรีภาพพ้นจากการเป็นไพร่เป็นข้า เป็นทาสของพวกเจ้า หมกสมัยที่พวกเจ้าจะทํานานหนักแก่ราษฎร ทุกคนพึงปรารถนา คือ ความสุขความเจริญอย่างประเสริฐ ซึ่งเรียกกันว่าเป็นศัพท์ว่า "ศรีอารีย์" จะพึงบังเกิดขึ้นแก่ราษฎรถ้วนหน้า.

ผนวก ข.

สำเนาพระราชหัตถเลขาทรงสดพระราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ปปร
บ้านโนล

แครนดี, ประเทศอังกฤษ

เมื่อพระยาพหลพลพยุหเสนา กับพวกได้ทำการยึดอำนาจการปกครองโดย
ใช้กำลังทหารในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว ได้มีหนังสือมาอัญเชิญข้าพเจ้าให้
ดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้าได้รับคำเชิญนั้น เพราะ
เข้าใจว่าพระยาพหลฯ และพวก จะสถาปนารัฐธรรมนูญแบบอย่างประเทศทั้งหลาย ซึ่ง
ใช้ระบอบการปกครองตามหลักนั้น เพื่อให้ประชาราษฎร์ได้มีสิทธิที่จะออกเสียงในวิธีดำเนินการ
ปกครองประเทศและนโยบายต่าง ๆ อันจะเป็นผลได้เสียแก่ประชาชนทั่วไป ข้าพเจ้ามี
ความเลื่อมใสในวิธีการเช่นนั้นอยู่แล้ว และกำลังคำริจะจัดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
ของประเทศสยามให้เป็นที่เรียบร้อยตามรูปนั้น โดยมีได้มีการกระทบกระเทือนอันร้ายแรงเมื่อมา
มีเหตุรุนแรงขึ้นเสียแล้ว และเมื่อผู้ก่อการรุนแรงนั้นอ้างว่ามีความประสงค์จะสถาปนารัฐ
ธรรมนูญขึ้นเท่านั้นก็เป็นอันไม่ผิดกับหลักการที่ข้าพเจ้ามีความประสงค์อยู่เหมือนกัน ข้าพเจ้า
จึงเห็นควรโน้มน้าวตามความประสงค์ของผู้ก่อการยึดอำนาจนั้นไว้ เพื่อหวังความสงบราบคาบ
ในประเทศ ข้าพเจ้าได้พยายามช่วยเหลือในการที่จะรักษาความสงบราบคาบเพื่อให้การ
เปลี่ยนแปลงอันสำคัญนั้นเป็นไปโดยราบรื่นที่สุดที่จะเป็นได้แต่ความพยายามของข้าพเจ้าไร
ผล โดยเหตุที่ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองหาได้กระทำให้บังเกิดมีความเสรีภาพใน
การเมืองอย่างสมบูรณ์ขึ้นไม่ และมีได้ฟังความคิดเห็นของราษฎรโดยแท้จริง และจากรัฐ-

ธรรมนูญทั้ง ๒ ฉบับ จะพึงเห็นใ้ความอำนาจที่จะดำเนินนโยบายต่าง ๆ นั้นจะตกอยู่แก่ คณะตุลาการและผู้สนับสนุนเป็นพวกพ้องเท่านั้น มิได้ตกอยู่แก่ผู้แทนซึ่งราษฎรใดเป็นผู้ เด็ดอก เช่นในฉบับชั่วคราวแสดงให้เห็นว่าราษฎรใดไม่ได้รับความเห็นชอบของคณะตุลาการ จะไม่ให้เป็นผู้แทนราษฎรเลย ฉบับถาวรได้มีการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น ตามคำร้องขอของข้าพเจ้า แต่ก็ยังไม่ให้สมาชิกซึ่งตนเลือกเอง เขากำกับอยู่ในสภาผู้แทนราษฎรถึง ครั้งหนึ่ง การที่ข้าพเจ้าได้ยินยอมให้มีสมาชิก ๒ ประเภท ก็โดยหวังว่าสมาชิกประเภท ที่ ๒ ซึ่งข้าพเจ้าตั้งนั้น จะเลือกจากบุคคลที่รอบรู้การงานและอำนาจในวิธีดำเนินการปกครองประเทศโดยทั่วไป ไม่จำกัดว่าเป็นพวกใดคณะใด เพื่อจะได้ช่วยเหลือแนะนำทาง ให้แก่สมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งขึ้นมา แต่ครั้นเมื่อถึงเวลาที่จะตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ขึ้น ข้าพเจ้าหาได้มีโอกาสแนะนำในการเลือกเลย และคณะรัฐบาลก็เลือกเอาแต่เฉพาะผู้ ที่เป็นพวกของตนเกือบทั้งนั้น มิได้คำนึงถึงความชำนาญ นอกจากนี้คณะตุลาการบางส่วน ได้มีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงโครงการเศรษฐกิจของประเทศอย่างใหญ่หลวง จึงเกิด แตรกร้าวกันขึ้นเองในคณะตุลาการและพวกพ้อง จนต้องมีการปิดสภาและงดใช้รัฐธรรมนูญ บางมาตรา โดยคำแนะนำของคณะรัฐบาลซึ่งถือตำแหน่งอยู่ในเวลานั้น ทั้งนี้เป็นเหตุให้มีการปั่นป่วนในการเมือง ต่อมาพระยาพหลฯ กับพวกก็กลับเข้าทำการยึดอำนาจโดยกำลังทหารเป็นครั้งที่ ๒ และแต่นั้นมาความหวังที่จะให้การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เป็นไปโดยราบรื่นก็ลดน้อยลง

เนื่องจากเหตุที่คณะตุลาการมิได้กระทำให้มีเสรีภาพในการเมืองอันแท้จริง และประชาชนมิได้มีโอกาสออกเสียงก่อนที่จะดำเนินนโยบายอันสำคัญต่าง ๆ จึงเป็นเหตุ ให้มีการกบฏ ถึงกับต้องต่อสู้ฆ่าฟันกันเองระหว่างคนไทย

เมื่อข้าพเจ้าใคร่ขอให้เปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญเสียให้เขารูปประชาธิปไตย อันแท้จริง เพื่อให้เป็นที่พอใจแก่ประชาชน คณะรัฐบาลและพวกซึ่งกุมอำนาจอยู่บริบูรณ์ใน เวลานี้ก็ไม่ยินยอม ข้าพเจ้าใคร่ขอให้ราษฎรใดมีโอกาสออกเสียงก่อนที่จะเปลี่ยนแปลง-

การและนโยบายอันสำคัญ มีผลโคเสียแก่พลเมืองรัฐบาลก็ไม่นิยม และแม้แต่การประชุมใน
สภาผู้แทนราษฎรในเรื่องสำคัญ เช่น เรื่องคำร้องขอต่าง ๆ ของข้าพเจ้าสมาชิกผู้มิได้มีโอกาส
พิจารณาเรื่องโดยองค์และละเอียดละออเสียก่อน เพราะถูกเร่งรัดให้ลงมติอย่างรีบด่วน
ภายในวาระประชุมเดียว นอกจากนี้รัฐบาลได้ออกกฎหมายใช้วิธีปราบปรามบุคคลซึ่งถูกหาว่า
ทำความผิดทางการเมืองในทางที่ผิดคุณธรรมของโลกคือไม่ให้โอกาสต่อสู้คดีในศาล มีการชำระ
โดยคณะกรรมการอย่างลับไม่เปิดเผย ซึ่งเป็นวิธีการที่ข้าพเจ้าไม่เคยใช้ในเมื่ออำนาจสิทธิขาด
ยังอยู่ในมือของข้าพเจ้าเอง และข้าพเจ้าใคร่ขอให้เกิดวิธีนี้ รัฐบาลก็ไม่นิยม

ข้าพเจ้าเห็นว่าคณะรัฐบาลและพวกพ้อง ใช้วิธีการปกครองซึ่งไม่ถูกต้องตามหลัก
การของเสรีภาพในตัวบุคคล และหลักความยุติธรรมความเข้าใจ และยึดถือของข้าพเจ้า
ข้าพเจ้าไม่สามารถที่จะยินยอมให้ผู้อื่น และคณะใดใช้วิธีการปกครองอย่างนั้นในนามของข้าพ-
เจ้าขอไม่ได้

ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละอำนาจอันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิมให้แก่ราษฎร
โดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใด คณะใด โดยเฉพาะ
เพื่อใช้อำนาจนั้นโดยสิทธิขาด และโดยไม่มีฟังเสียงอันแท้จริงของประชาราษฎร

บัดนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่า ความประสงค์ของข้าพเจ้าที่จะให้ราษฎรมีสิทธิออกเสียง
ในนโยบายของประเทศไทยแท้จริงไม่เป็นผลสำเร็จ และเมื่อข้าพเจ้ารู้สึกว่าเป็นอันหมด
หนทางที่ข้าพเจ้าจะช่วยเหลือ หรือให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนใดต่อไปแล้ว ข้าพเจ้าจึงขอ
สละราชสมบัติและออกจากตำแหน่งพระมหากษัตริย์แต่บัดนี้เป็นคนไป ข้าพเจ้าขอสละสิทธิของ
ข้าพเจ้าทั้งปวง ซึ่งเป็นของข้าพเจ้าอยู่ในฐานะที่เป็นพระมหากษัตริย์ แต่ข้าพเจ้าสงวนไว้ซึ่ง
สิทธิทั้งปวงอันเป็นของข้าพเจ้าแต่เดิมมาก่อนที่ข้าพเจ้าได้รับราชสมบัติสืบสันตติวงศ์

ข้าพเจ้าไม่มีประสงค์ที่จะบงนามผู้หนึ่งผู้ใด ให้เป็นผู้รับรางวัลสมบัติสืบสันตติวงศ์
 ต่อไปตามที่ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะทำได้ตามกฎหมายเพื่ยรบาลวาทายการสืบสันตติวงศ์

อนึ่ง ข้าพเจ้าไม่มีความประสงค์ที่จะใหญ่ใคอกอการไม่สงบขึ้นในประเทศเพื่อประ
 โยชน์ของข้าพเจ้า ถ้าหากมีใครอ้างในนามของข้าพเจ้า พึ่งเข้าใจว่ามีได้เป็นไปโดยความยิน
 ยอมเห็นชอบ หรือความสนับสนุนของข้าพเจ้า

ข้าพเจ้ามีความเสียใจเป็นอย่างยิ่ง ที่ไม่สามารถจะยังประโยชน์ให้แก่ประชาชน
 และประเทศชาติของข้าพเจ้าต่อไปได้ตามความตั้งใจและความหวัง ซึ่งรับสืบต่อกันมาแต่บรรพ
 บุรุษ ยังได้แต่งตั้งสัจยอริษฐานขอให้ประเทศสยาม จงได้ประสบความเจริญ และขอพระราชทาน
 ...สยามจงได้มีความสุขสบาย

(พระปรมาภิไธย) ประชาธิปก ปร

วันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

เวลา ๑๓ นาฬิกา ๕๕ นาที

คัดจาก ชาติ เยี่ยมกระสินธุ์ (ผู้จัดพิมพ์) เบื้องหลังพระปกเกล้าสละราชสมบัติ
 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิทย์ยานุกูล ๒๕๑๖) หน้า ๔๖๖ - ๔๗๑

ผนวก ค

รายชื่อคณะกรรมการผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕

พ.อ.	พระยาพลพลพยุหเสนา	หัวหน้า
พ.อ.	พระยาทรงสุรเดช	
พ.อ.	พระยาฤทธิอากาศเนย์	
พ.ท.	พระประศาสน์พิทยายุทธ	

ฝ่ายเสนาธิการ

พ.อ.	พระยาทรงสุรเดช	หัวหน้า
พ.ท.	พระประศาสน์พิทยายุทธ	
พ.ต.	หลวงชำนาญยุทธศิลป์	
พ.ต.	หลวงสวัสดิกรรงค์	
พ.ต.	หลวงสฤษดิ์ยุทธศิลป์	
พ.ต.	หลวง รณสิทธิ์พิชัย	

มีหน้าที่วางแผนการยึดพระนครของคณะปฏิวัติ โดยมีพระยาทรงสุรเดช
เป็นหัวหน้า และประกอบด้วยบรรดาอาจารย์โรงเรียนนายร้อยทหารบกเป็นส่วนใหญ่

ฝ่ายกองทัพบกผู้น้อย

พ.ต.	หลวงพิบูลสงคราม	หัวหน้า
พ.ต.	หลวงทัศนัยนิยมศึก	

ฝ่ายกองทัพอากาศ

น.ต. หลวงสินธุสงครามชัย

หัวหน้า

น.ต. หลวงศุภชลาศัย

น.ต. หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์

ฝ่ายพลเรือน

หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์)

หัวหน้า

นาย สงวน ตฤณรักษ์

นาย ชิม วีระไวทยะ

นาย คีรก ชัยนาม

นาย วิเชียร สุวรรณทัต

นาย สงวน ทองประเสริฐ

นาย บุญลอม พงษ์สุนทร

หลวงนฤเบศร์มานิต

ดร. ประจวบ บุนนาค

ม.ล. อุกม สนิทวงศ์

นาย จรูญ สืบแสง

นาย เสง ศรีสมวงศ์

นาย วิลาศ โอสถานนท์

หลวงเกษชาติวงศ์วรวัฒน์

หลวงสุนทรเทพหัตถินทร์

หลวงอรรถสารประสิทธิ์

นายประยูร ภูมิวนตรี

ดร. ทวี ฤกษ์อนุกรม

นาย ทวี บุญยเกต

นาย ควง อภัยวงศ์ ฯลฯ

ประวัติผู้เขียน

นาย เฉลิม อนุพัทธ์พงษ์ เกิดวันที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๐
ที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

ประวัติการศึกษา

- จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนดอนมศรีวิทยา อำเภอเบตง จังหวัดยะลา พ.ศ. ๒๔๕๕
- จบการศึกษาชั้นมัธยมปีที่ ๖ โรงเรียนอานวยศิลป์ พญาไท พ.ศ. ๒๕๐๕
- สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนอานวยศิลป์ พญาไท พ.ศ. ๒๕๐๗
- ใ้ได้รับปริญญารัฐศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม) จากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๑๑
- ใ้ได้รับปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต จากคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๑๔
- ใ้ได้รับทุนวิจัยจากสภาวิจัยแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี จำนวนเงิน ๔,๐๐๐ บาท เพื่อใช้เป็นทุนอุดหนุนการวิจัยวิทยานิพนธ์นี้

ประวัติการทำงาน

รับราชการ กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย

- พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๒๕๑๕ ปลัดอำเภอตรี อำเภอยะหา จังหวัดยะลา
- พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๒๕๑๖ ปลัดอำเภอโท อำเภอสุโขทัย-ลก
จังหวัดนครราชสีมา
- พ.ศ. ๒๕๑๖ - ปัจจุบัน ปลัดอำเภอโท อำเภอรือเสาะ
จังหวัดนครราชสีมา